

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 71 Ocak -Şubat 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

DARÜLFÜNUN GREVİ

Mehtap KAYIKÇI YILMAZ*

ÖZ

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması, bağımsızlığa uymayan, Osmanlı Devleti'nin etki alanını kısıtlayan, İngiltere'nin Osmanlı Devleti üzerindeki planlarını uygulamaya başladığı bir anlaşmaydı. Bu anlaşmayla Türk Milleti bağımsızlığını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu karanlık dönemde lise ve üniversite hocaları, aydınlık günlerin geleceği konusunda öğrencilerine ümit vermişlerdir. Ancak az da olsa Anadolu'da başlayan Milli Mücadele hareketine karşı olan hocalar da vardı. Bu makalede, üniversitede hocalık yapmış, ancak işgal kuvvetlerine ve Osmanlı Hükümeti'ne yaranmak için Milli Mücadele aleyhinde faaliyetlerde bulunmuş beş hocaya karşı, milli hislerle dolu üniversite öğrencilerinin grevi ve bu grevin sonuçları anlatılmıştır. Makalede, bu konu ile ilgili tarihi yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Darülfünun, Grev, Milli Mücadele, Müderris.

OTTOMAN UNIVERSITY STRIKE

ABSTRACT

The Armistice of Moudros signed on 30 October 1918 was an agreement which was contrary to liberty, limited the domain of Ottoman Empire, and gave an opportunity for the United Kingdom to apply the plans on the Ottoman Empire. With this agreement, Turkish Nation faced with a threat to lose its liberty. In this dark period, teachers and academicians in high schools and universities gave hope to students that promising days will come. However, there were teachers who were against movement of National Struggle which started in the Anatolia. In this essay, strike of university students who were filled with national feelings against five teachers in the university who took contrary actions against National Struggle to ingratiate themselves to occupation forces and Ottoman Empire, and results of this strike are handled. In the essay, related historical resources are taken as reference.

Key Words: Ottoman University, Strike, National Struggle, Mudarris.

GİRİŞ

Mondros Mütarekesi'yle Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu, haritadan silinme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı. İstanbul işgal edildiğinde, işgal kuvvetlerinin bayrakları resmi dairelere, okullara asılmıştı. İstanbul'daki Müslüman halk mateme bürünmüş, azınlıklar ise coşmuş, şırmarmış, halk ile alay etmişlerdi¹. İzmir'in işgalini protesto etmek amacıyla 19 Mayıs 1919'da Fatih'te Türk Ocağı ve Darülfünun tarafından düzenlenen mitingde memleketin düştüğü acı durum protesto edilmiş ve Türk Milleti gerekirse silaha sarılabileceğini ilan etmiştir. Halide Edip (Adıvar), Hüseyin Ragıp (Baydur) ve Prof. Selahattin Bey birer konuşma yapmış, *"Yaşamak için ölmeye yemin ettik, yalnız İstanbul değil, köylüler de ayakta"* denilerek, işgale duyarsız kalınmayacağı en açık dille ifade edilmiştir². 22 Mayıs 1919 Perşembe günü Tıbbiye öğrencilerinin çağrısına uyan yaklaşık yirmi bine yakın kişinin katılımıyla Kadıköy'de bir başka miting düzenlenmiş, Tıbbiyeliler, mitinge çağrı yazısını bastırıp dağıtmışlardır. Bu çağrı yazısında da şu ifadeler yer verilmiştir: *"Davetiye: Ey Müslümanlar, Türkler! Bugün yedi asırlık varlığın tehlikede... Kafkas'ta, Çanakkale'de, Irak'ta kahramanlıklar gösteren milletin, çünkü kölelerin tarafından esir ediliyor. Artık buna iman getir ki hak yok, cebir ve kuvvet vardır. Fakat düşün ki üç yüz milyonluk bir İslam kitlesi de ihmâl olunamaz kuvvettir. Kuvvet, muvakkat biz zaman için hak olursa, ebediyen hükümler olamaz. Bunu tasdik edeceğiz. Ve biz bunu daima bağıracağız. Siz de bizimle olunuz. Tıbbiyeliler"*³. Sonraki günlerde üniversite öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin ön planda olduğu Sultanahmet, Beşiktaş ve Beyazıt'ta mitingler düzenlenmiştir.

Mütareke döneminde, Darülfünun da işgal sürecinden etkilenmiş, sosyoloji müderrisi Ziya (Gökalp), tarih müderrisi Ağaoğlu Ahmed, tıp müderrisi göz hekimi Esad Paşa, Dr. Süleyman Numan Paşa gibi hocalar tutuklanarak Malta'ya sürgüne gönderilmiş, derslerin yapılması engellenmiştir. İstanbul'un resmi olarak işgal edildiği 16 Mart 1920 tarihinden sonra Darülfünun'un bulunduğu Zeynep Hanım Konağı'nın bir bölümü, işgal kuvvetlerinin kullanımına bırakılmış, bu dönemde Askeri Tıbbiye'nin bir bölümüne de bir İskoç-İngiliz Birliği yerleştirilmiş, sonrasında bu birlik yerine İrlanda birliği getirilmiştir. İşgal süreci boyunca Tıbbiye ve Darülfünun üzerindeki kontrol devam etmiştir. Özellikle askeri Tıbbiye'de milliyetçiliği ile tanınan öğrencilerin gururunu kırmak için İngilizler tarafından Askeri Tıbbiye'de pijama ile gezme mecburiyeti konulmuştur⁴. Bunun dışında önemli görülecek bir hareketlenme yaşanmamış, fakat Tıbbiyeli öğrenciler Anadolu'da yaşananların İstanbul'da duyulması adına elinden gelen gayreti göstermekten geri kalmamıştır. O dönem Tıbbiye öğrencisi olan Feridun Frik, İstanbul'daki faaliyetlerinden şöyle bahsetmektedir: *"İstanbul Hükümeti*

* Öğretim Görevlisi Dr., Balıkesir Üniversitesi Edremit Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Programcılığı Programı. mehtap.yilmaz@balikesir.edu.tr

¹ "...Okullarımıza giderken dışarıda ve içeride beslenmiş nankörlerin türlü alaylarına, hatta hakaretlerine uğradık. Galip devletlerin şımarık temsilcileri sık sık ağaçlara, tramvay direklerine astırdıkları beyannameler ile ilan ettikleri silah arama, kargaşalığı önleme, trafiği düzenleme gibi bahanelerle halka işkence yaparken, azınlık okullarının izci kıyafetine girmiş renk renk bayraklar taşıyan öğrenci taburları bellerinde kocaman tabancalarla gösteri yapıyor, türlü bahanelerle yakalanan Türkler'e Kroker otelinde ve Arapyan hanında yapılan işkencelere dair alınan havadislerle kulaklarımız doluyordu..."
Gürkan K.İ. (1971). *Darülfünun Grevi*. İstanbul: Harman Yayınları.

² Polat H.A., Mondros Mütarekesi'ni Mütetkip İşgallere Karşı Marmara Ahalisinin Tepkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Vol 3/11, Bahar 2010, S.483.

³ Sarihan Z., Kurtuluş Savaşı Gençliği, S:134.

⁴ Kazancıgil, A.: "Mondros Mütarekesi'nden Büyük Millet Meclisi Kuruluncaya Kadar Geçen Sürede İstanbul Üniversitesi (1918-1920)", Tıp Tarihi Araştırmaları, Sayı:9, Sf:55-62, Ağustos 1999, sf:57.

ve başında bulunan Damat Ferit Paşa Anadolu’da istenilmeyen adamdı ve çeşitli yollardan halkı uyandırmak gerekiyordu. Milli Emniyet ile işbirliği halinde çalışıyorduk. Beyazıt’ta Bakırcılardan kapalı çarşıya giden yolun başında, kepenkleri kapalı küçük bir matbaada hazırlanan İrade-i Milliye gazetesi, o zaman Çarşıkapı’da olan evimize gece getiriliyor ve ertesi sabah tanyeri ağarmadan alınıp dağıtılıyordu. Bu işte çalışan sivil ve asker karışımı ekipten bazıları yakalanıyor fakat uzun ve kısa tutuklamalarla serbest bırakılıyordu”⁵.

İttihat ve Terakki yılları boyunca da Darülfünun öğrencileri arasında bir örgütlenme mevcuttu. Mütareke döneminde, öğrenciler çeşitli işgallere karşı başta mitinglerle olmak üzere tepki vermişlerdir. Aynı zamanda Ali Kemal, Rıza Tevfik, Hüseyin Daniş gibi Darülfünun’da ders veren bazı hocaların milli mücadele aleyhinde ortaya koydukları düşünce ve yazılar da bu hocalara yönelik gittikçe artan bir öfkenin oluşmasına neden olmuştur⁶. 1921-1922 öğretim yılında bu hocalar, İstanbul Darülfünunu’nda verdikleri derslerde, konferanslarda ve gazetelerde Türk Milleti’ni küçük düşüren, işgal kuvvetleri yanlısı bir tavır almışlardı. Örneğin bu öğretim elemanlarından Ali Kemal, 29 Mart 1922 tarihli *Peyami Sabah Gazetesi*’ndeki yazısında: “Ankara zorbaları, devletlerin daha ilk kararlarını, ateşkes tekliflerini reddetmişlerdir. Milletın başını bu kadar belaya soktuktan sonra kabul edecekleri de beklenemezdi.” demiştir⁷. Edebiyat Fakültesi’nde İran Edebiyatı Tarihi okutan Hüseyin Daniş, Osmanlıları “çapulcu”, Türk Milletini de gelip geçici bir “müstevli” ve bilim açısından bir “hiç” olarak nitelmiştir. Katil bir Ermeni’ye avukatlık yapmış olan Barsamyan’a göre ise İngilizler’in basına sansür uygulaması sayesinde zehirli fikirlerin kamuoyuna yansımaları önlenmiş oluyordu⁸. İstanbul Dârülfünunu’nda Türk’ün millî ve manevî değerlerine ve Millî Mücadele’ye düşman “müderris” ve “muallim”lerin bulunmuş olması ilk bakışta yadırganabilir. Ancak Ziya Gökalp daha 1917 yılında, eğitimin milli nitelikte olmayıp kozmopolit bir yapıda olduğu, bilimsel metotlarla kültürleri keşfedip düzenleyeceğine yabancı kültürlerin aktarılıp öğretilmesiyle uğraştığı için mektep veya medreselerde yetişmiş bazı insanların karakterini bozabileceğini belirtmiştir⁹.

Beş Hocaya Genel Bakış

Ali Kemal Bey aslında zengin bir esnafın oğlu olarak İstanbul’da doğmuştur. Babası Hacı Ahmed Efendi, Sultan Aziz öldürüldüğünde hüngür hüngür ağlayacak kadar samimi saltanat taraftarıydı. Annesi de dindar bir hanımdı. Ali Kemal Bey mülkiyeyi bitirdikten sonra Avrupa’da Jöntürkler’e katılmış daha sonra affedilip yurda döndükten sonra, çiftçilik, yazarlık, üniversite hocalığı gibi işlerle uğraşmıştır. Son Osmanlı kabinelerinde Maarif, Dahiliye Nazırlığı yaparken, bir taraftan da üniversitede siyasi tarih dersleri vermiştir. Ali Kemal Bey baskıcı ve zulüm gördüğü, dini ve milli değerlere uzak bulunduğu İttihat ve Terakki Partisi’ne düşmandı. Başyazarı olduğu ve Ermeni Mihran tarafından çıkarılan *Peyami Sabah Gazetesi*’nde İttihatçıların devamı olarak gördüğü Ankara Hükümeti’ne alabildiğince karşı çıkmış, Mustafa Kemal’i ağır ifadelerle eleştirmiştir. Üniversite görevinden biraz önce yayınladığı “İstiklal Savaşı ve Türkler” başlıklı yazısında, Türklerin istiklale

⁵(Editörler) Akçiçek E., Çakmak F.(Ekim 2015) , Vatan ve Sıhhat, “Tıbbiyenin Yurtseverliği.İzmir: Bulaşıcı Hastalıkları Önleme Derneği Yayınları BUHASDER.

⁶ <http://www.cihanharbi.com> (Darülfünun’un Cihan Harbi Yılları).

⁷ Sarihan Z., Kurtuluş Savaşı Günlüğü 4, Sayfa:349.

⁸ Siler A., <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-31/darulfununun-kurtulus-savasi-ve-inkilaplara-bakisi>.

⁹ Siler A., a.g.m.

layık olmadığını, daha uzun bir süre büyük devletlerden birinin himayesinde yetişmesi gerektiği tezini savunmuştur. Gençler arasında ona Artin Kemal adı verilmiştir¹⁰. Zaferden sonra traş olmak için gittiği berber dükkanından alınarak İzmit'e götürülmüş, orada linç edilerek öldürülmüştür¹¹.

Rıza Tevfik (Bölükbaşı), 1868 yılında Cısr-i Mustafa Paşa'da doğmuştur, Babası kaymakam Hoca Mehmed Tevfik Efendi, annesi Kafkasya'dan kaçırılarak İstanbul'a getirilmiş olan Münire Hanım'dır. Rıza Tevfik İstanbul'da Alyans Yahudi Okulu'nda, İzmir'de Ermeni Okulu'nda, İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde okumuş, burayı bitirdikten sonra Mekteb-i Mülkiye'ye kaydolmuş, ancak dergi çıkarmaya çalıştığı için okuldan atılmıştır. Daha sonra Tıbbiye'ye kaydolmuş, İttihat ve Terakki Partisi ile bağlantısı olduğundan okul yönetimi ile başı derde girdiyse de eğitimini tamamlamıştır. Gümrük İdaresi'nde doktor olarak göreve başlamış, İttihat ve Terakki Partisi'nin etkin üyesi olmuştur. 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanında Selim Sırrı Tarcan'la Hareket Ordusu'na yardım etmiş, halkı coşturmaya çalışmıştır. Bir ara spor hocalığı yapmış, Edirne Milletvekili olmuştur. İttihat ve Terakki Partisi ile arası açıldığında, Damat Ferit Paşa kabinelerinde Maarif Nazırlığı ve Danıştay başkanlığı yapmış, 1920 yılında barış heyetine katılarak Sevr Anlaşması'nı imzalamıştır. Onun bu tutumu, hocası olduğu üniversitede öğrencilerin tepkisine yol açmış, Anadolu'daki Kurtuluş Savaşı'na karşı olduğu için öğrenciler ayaklanmış, Rıza Tevfik üniversitedeki görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Kurtuluş Savaşı kazanılınca yurt dışına kaçmış, 20 yıl Ürdün ve Lübnan'da yaşamıştır. 1938 yılında genel af çıkınca 1943'de yurda dönmüş, 1949 yılında ölmüştür¹².

Hüseyin Daniş (Pedram) İran asıllıdır. İstanbul'a yerleşmiş İsfahan'lı bir tüccarın oğludur ve Farsça okuyup yazmayı babasından öğrenmiştir. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdikten sonra Institution isimli Fransız okulunu daha sonra da, Arapça ve Farsçasını geliştirmek için gittiği Debistan-i İraniyan isimli okulu bitirmiştir. İkdam Gazetesi yazı kurulunda çalışmış, Servet-i Fünun Dergisi'ne şiirler yazmıştır. Damat Mahmud Paşa'nın oğulları prens Sebahattin ve Lütfullah'ın hocalığını yapmış, on dört ay onlarla birlikte Fransa, İngiltere, İsviçre, İtalya ve Mısır'da dolaşmıştır. İstanbul'a dönünce Dü-yun-ı Umumiyye Dairesi'nde mütercim olarak, aynı anda Galatasaray Lisesi'nde Farsça öğretmenliği yapmıştır. 1909 yılında Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde İran Edebiyatı Tarihi muallimliğine getirilmiştir. 1922 yılında Darülfünun Grevi sırasında görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır. Basın Ataşesi olarak görev yaparken 1943 yılında Ankara'da ölmüştür. Hüseyin Daniş Türkiye'de doğup büyümesine ve yetişmesine rağmen daima İranlı olması ile övünmüş¹³, Osmanlıları "çapulcu", Türk Milletini de gelip geçici bir "müstevli" ve bilim açısından bir "hiç" olarak nitelmiştir.

Cenap Şahabettin 1870 yılında Manastır'da doğmuştur. Babasının Plevne'de şehit düşmesinin ardından geldiği İstanbul'da Fevziye Mektebi'ni bitirmiştir. Ardından sırasıyla Gülhane Askeri Rüştiyesi'ni, Tıbbiye İdadisi'ni, Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Paris'te dört yıl cilt hastalıkları ihtisası yaptıktan yurda dönmüş, Mersin, Rodos ve Cidde'de karantina hekimliği ve sıhhiye müfettişliği yapmıştır. 1914 yılında emekliye ayrılıp Darülfünun'da Türk Edebiyatı Tarihi dersleri vermeye

¹⁰ Gürkan K.İ., a.g.e., sayfa:15.

¹¹ Ekinci E.B., <http://osmanlilar.gen.tr/Yazilar/ali-kemal-in-acikli-sonu.html>

¹²Çubukçu İ.A., Şair Rıza Tevfik Bölükbaşı ve Felsefi Düşüncesi, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/775/9903.pdf

¹³<http://www.filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/13538-huseyin-danis-pedram-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi.html?showall=1>

başlamıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında Kuva-yı Milliye'ye takındığı olumsuz tutum nedeniyle istifaya zorlanmıştır. Zafer kazanıldıktan sonra Cumhuriyeti desteklese de yalnız kalmaktan kurtulamamış, 1934 yılında ölmüştür¹⁴. Cenap Şahabettin, Mayıs 1933 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde “İnkılap” başlıklı yazı dizisi için de öğrencilerin protestosuna maruz kalmıştır. Bu yazı dizisinde Mustafa Kemal'i ve inkılapları edebi ifadelerle öven, Mustafa Kemal'e her fırsatta hayranlığını ifade eden Cenap Şahabettin, sicilini pek parlak görmeyen üniversite gençliğine yaranmayı başaramamış, inkılapları övmeye layık bulunmayarak susmaya davet edilmiştir (Birlik Gazetesi Ağustos 1933, Milli Türk talebe Birliği yayın organı)¹⁵

18 Temmuz 1921 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dahiliye Nazırı Behbud Han Cevanşir (veya Cavanşir) genç yaşında, Misak Torlakyan adında bir Ermeni tetikçi tarafından katledilmiştir. Aslında bu, Ermenilerin “sözde soykırımdan” sorumlu tuttıkları üst düzey İttihatçılara ve destekçilerine karşı yürüttükleri suikast operasyonlarının bir parçasıydı (Nemesis Operasyonu). Katil Misak Torlakyan, çok geçmeden suç aleti silahı ile birlikte yakalanarak işgal kuvvetlerinin karargahı olarak kullanılan Kroker Oteli'ne götürülmüş, İngiliz Divan-ı Harbi'nde yargılanmıştır. Mahkeme, her türlü oyuna rağmen bir türlü Torlakyan'ı beraat ettirecek bir delil bulamamış, en sonunda katilin, cinayeti işlerken şuurunun yerinde olup olmadığını incelenmesi istemiştir. Dr. Mazhar Osman'ın başkanlığındaki bir hekim heyetinin "Sanığın cinayet esnasında tam şuurlu bir halde cinayeti işlediği" raporunu düzenlemesine rağmen, raporun taraflı olduğu iddia edilip reddedilmiş, en sonunda bir İngiliz doktor, "Sanığın cezai ehliyeti yoktur" raporunu vermiş, bu uydurma rapora dayandırılarak sanık Mislak Torlakyan, İngiliz İşgal Mahkemesi tarafından beraat ettirilmiştir. Torlakyan'ın avukatları da kendisi gibi Türk ekmeği yemiş Hasruyan (Hüsrevyan) ile eski Sivas milletvekili Marujan Barsamyan Efendi isimli Ermeni avukatlarıdır¹⁶. Zaten üniversite grevi sırasında öğrenciler tarafından hazırlanan İthamname'de diğer dört hoca hakkında iddialar varken, Barsamyan hakkında bir paragraf yer almamıştır. Sebebi bu davada Torlakyan'ı savunmuş olan Barsamyan hakkındaki suçlamaların İngilizler tarafından sansürlenmiş olmasıdır¹⁷.

Grevin Başlaması

30 Mart 1922'de Akil Muhtar Bey, Einstein'ın İzafiyet Teorisi, Rıza Tevfik ise Fuzuli hakkında konferans verirler. Konferans sırasında Rıza Tevfik'in Fuzuli'nin Türk değil Acem olduğunu iddia etmesi, Süleyman Nazif ve öğrencilerin protestolarına neden olmuştur. Bunun üzerine Rıza Tevfik'in Türk'ün bileğinde salladığı kılıcından başka bir şeyi olmadığını, Hilâfet merkezi olan İstanbul'un elimizde bulunabilmesini de, “Düvel-i Muazzama”nın İslâm dünyasına duyduğu saygıya borçlu olduğumuzu öne sürmesi, bardağı taşıran son damla olmuştur. Çıkan karışıklık sonucu Rıza Tevfik salonu terk etmek zorunda kalmıştır. Olaylar sarıklılar ile tıbbiyelilerin birbirine girmesiyle daha da büyümüştür (*Hakimiyet-i Milliye*, 3 Nisan 1922)¹⁸.

¹⁴ https://www.turkedebiyati.org/cenap_sehabettin.html

¹⁵Şensoy T., Atatürk Dönemi Öğrenci Olayları (1918-1938), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD, Yüksek Lisans Tezi (Malatya 1998), S:112-113.

¹⁶ Saraçoğlu A.C., Torlakyan Davası: Behbud Han Cevanşir'in Katli, sayfa:11-12.

¹⁷ Gürkan, K.İ., a.g.e., Sayfa:38.

¹⁸ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:351.

Edebiyat Fakültesi öğrencileri, gizli yaptıkları toplantıda bazı hocaların derslerini boykot kararı almışlar ve kutsal ve milli hislerine yabancı ve saldıran hocaları Cenap Şahabettin, Muallim Marujan Barsamyan, Ali Kemal, Rıza Tevfik ve Hüseyin Daniş'in üniversite ile ilişkilerinin kesilmesi taleplerini Rektör İsmail Hakkı (Baltacıoğlu) Bey'e ilemişlerdir. Rıza Tevfik 1 Nisan'da hiçbir şey söylemeden fakülteyi terk etmiştir. Öğrenciler boykot kararını daha sonra gece gizlice tramvay direklerine asmışlardır (*İkdam Gazetesi*, 31 Mart 1922)¹⁹. Rıza Tevfik daha sonra azınlıkların gazetesi *Reveil*'de kendini savunmuştur. Fuzuli'nin İranlı bir ruha sahip olduğunu ve Leyla ile Mecnun'u Şeyh Nizami'den kopya ettiğini söylediğini, sonra kötü sözler işittiğini belirtmiştir²⁰.

1 Nisan 1922'de Üniversite öğrencileri Edebiyat Fakültesi önünde toplanarak boykot kararını açıklamışlar, Rıza Tevfik'e vermişlerdir. Rıza Tevfik derslere girmemiştir. Rektör İsmail Hakkı Bey, verilen protesto yazıları için, iddialarla ilgili delil bulamadıklarından bir şey yapılamayacağını, öğrencilerin iddialarını ispatladıkları takdirde, protesto yazılarını Müderrisler Meclisi'ne (Profesörler Kurulu) havale edeceğini, ayrıca Cenap Şahabettin'in Türklerin bilime yatkın olmadığı konusundaki fikirlerine katılmadığını söylemiştir. Edebiyat Fakültesi Öğrenci Derneği, bir açıklama yaparak boykot kararının oybirliği ile alındığını, dışarıdan hiçbir tahrik olmadığını ve hareketlerinin milli duygulardan doğduğunu bildirmiştir. *Peyami Sabah Gazetesi*'nde ise "*Filozof Türklük aleyhinde bulunmamıştır*" denilmiştir (*Vakit Gazetesi*, 2 Nisan 1922)²¹.

3 Nisan 1922'de Fen ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin aldıkları kararı desteklediklerini açıklamışlardır. Edebiyat Fakültesi öğrencileri hocalarını haberdar ederek derslere girmemişler, öğrencilerin bir kısmı, müderrisleri hakkında suçlama metni hazırlamak için bir araya gelmişlerdir. Ali Kemal, Darülfünun Eminliği'ne (Rektörlük) başvurarak bu "çirkin olayların" önlenmesini istemiştir²². İstanbul gazeteleri *İleri* ve *Gürkan*'da Edebiyat Fakültesi Dekanı İsmail Hakkı Bey ile görüşmeler yer almış, İsmail Hakkı Bey görüşmelerde: "*Öğrencilerden açıklama istedim. Açıklama gelince gerekirse konu Müderrisler Meclisi'ne havale edilecektir. Darülfünun hayatı bir lisenin sakin hayatına benzetilemez. Kendisine mahsus fikri ve hür hamleleri vardır.*" demiştir (*Vakit Gazetesi*, 4 Nisan 1922)²³.

4 Nisan 1922'de Edebiyat Fakültesi öğrencileri, derslerine girmeme kararı aldıkları beş müderris hakkında bir suçlama yazısı hazırlayıp, fakülte ve üniversite yönetimine vermişlerdir. Yazı önce kalabalık bir öğrenci topluluğu önünde okunup kabul edilmiş, İngiliz korkusu nedeniyle hiçbir matbaada basılamamış, daha sonra bir Ermeni matbaada basılarak dağıtılmıştır. Öğrenciler bu suçlama yazısını tüm gazeteleri tarayarak, örnekler vererek hazırlamışlardır. Suçlama yazısında Ali Kemal için "*Ondan gelecek ilim bize irak olsun. Ali Kemal isminde bir hoca değil, hatta bir vatandaş bile tanımayacağız.*" demişlerdir (*Vakit Gazetesi*, 5 Nisan 1922). Türkleri küçümseyen Hüseyin Daniş için "*... Milletimizin vicdanına saldırdığı bu neşter-i hakaretin acısını duyan her Türk, Hüseyin Daniş Bey'i tanımamayı, ona selam vermemeyi nasıl yapacağı müteakabil vazifelerin en hakiki ve birincisi olarak telakkiye mecbursa, öylece talebe de eski hocalarıyla tanışmamayı ve artık ondan bir şey*

¹⁹ Sarihan Z., a.g.e., Sayfa:351.

²⁰ Sarihan Z., a.g.e., Sayfa:358.

²¹ Sarihan Z., a.g.e., Sayfa:356.

²² Sarihan Z., a.g.e., Sayfa:359.

²³ Sarihan Z., a.g.e., Sayfa:361.

dinlememeyi üzerine terettüp eden vicdani, ahlaki farizaların birincisi olarak telakki ediyor.” ifadelerini kullanmışlardır. Barış heyetine katılıp Sevr anlaşmasını imzalayanlar arasında bulunan Rıza Tevfik için “...Sezar katilleri arasında Brütüs’ü görmüştü. Millet de kendisini tehzil eden, kendisini istihfaf eden, evladı arasında Rıza Tevfik Bey’i gördü...Sevres Berat-ı idamını imzaladığı kalemi, Türk Milleti bu idam gömleğini yırtmak için çabalar ve kan dökerken duyduğumuz payansız alam ve acılar karşısında Robert Kolej’e hediye eden, Rıza Tevfik Bey’di....” demişlerdir. Cenap Şahabettin’in de hocalık yapmaya başladığı andan itibaren çeşitli vesilelerle kendilerini rencide etmekten zevk alıp zehrini akıtmaktan çekinmediğini, cepheye giden gençlere tahammül edemediğini dile getirmişlerdir²⁴. Bu suçlama yazısında Barsamyan hakkında iddialar yer bulamamıştır. Sebebi Barsamyan hakkındaki suçlamaların İngilizler tarafından sansürlenmiş olmasıdır.

Edebiyat Fakültesi Müderrisler Meclisi, beş müderrisin hazır bulunduğu toplantıda ithamnameyi görüşmüş, Hüseyin Daniş ve Rıza Tevfik’in istifalarını oy birliği ile kabul etmiş, Ali Kemal ve Cenap Şahabettin’e atılan suçları asılsız bulmuştur. Barsamyan hakkındaki iddiaların da mahkeme tutanakları getirilerek incelenmesine karar vermiştir. Meclis Başkanı İsmail Hakkı Bey kararı öğrencilere açıklamış, ancak öğrenciler diretmışler, beş müderristen üçü daha istifa etmedikçe derslere girmeyecekleri konusunda karar almışlardır (*İkdam Gazetesi*, 6 Nisan 1922)²⁵.

8 Nisan 1922’de Eczacılık ve Dişçilik Fakültesi öğrencileri de Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin kararını destekleme kararı almışlardır. Hukuk Fakültesi öğrencileri ise Edebiyat Fakültesi öğrencilerini manen desteklemeye karar vermiş, maddi desteğin ise Darülfünun Divanı’ndan sonra alınacağını bildirmiştir. Din İlimleri öğrencileri ise, İslamiyete karşı tutumu protesto ettiğini, ancak boykota tarafsız olduklarını bildirmişlerdir. Darülfünun Emni Besim Ömer Paşa Darülfünun Divanını (üniversite meclisi) toplantıya çağırmıştır (*İkdam Gazetesi*, 9 Nisan 1922)²⁶. *Peyami Sabah Gazetesi* boykotçu öğrencileri birkaç kötü yaratılışlı kişinin oyuncağı gibi göstermiştir.

9 Nisan günü Üniversitenin bütün öğrencileri, Darülfünun Divanı’na ortak bir bildiri vermişler, bildiride öğrenciler, milleti aşağılayan 5 müderrisin üniversiteden çıkarılmasını istemişlerdir. 12 kişilik Darülfünun Divanı bu ithamnameyi görüşmüş, Rıza Tevfik ve Hüseyin Daniş görevlerinden istifa etmişlerdir. Divan, kurulacak bir komisyonun yapacağı incelemiden sonra, Ali Kemal, Cenap Şahabettin ve Barsamyan’ın izinli sayılması ya da sorun çözülene kadar derslere ara verilmesi yollarını görüşmüştür. Karar, Edebiyat Fakültesi Müderrisler Meclisi’ne bırakılmış ve ertesi gün derslere başlanacağı duyurulmuştur (*İkdam Gazetesi*, 10 Nisan 1922)²⁷.

10 Nisan günü Üniversitenin bütün fakülte ve yüksekokul öğrencileri 3 müderrise izin verilmesini yetersiz bulmuşlar ve üniversiteden ilişkileri kesilene kadar boykota devam edeceklerini bildirmişlerdir. Divan kararı üzerine Hukuk Fakültesi de boykota katılmıştır. Rıza Tevfik, *Peyami Sabah Gazetesi*’nde boykotçu öğrencilerin dışarıdan yönetildiklerini ileri sürerek fakültedeki görevinden ayrıldığını duyurmuştur. Yazısında: “*Bu zillete katılma töhmetini üzerinizden defetme fedakarlığını gösteremediğiniz için bütün namuslu terbiyeli adamlar gözünde alçaldınız. Vatanı bir*

²⁴ Gürkan K.İ., a.g.e., sayfa 33-34-36.

²⁵ Sarıhan Z.,a.g.e., Sayfa:362.

²⁶ Sarıhan Z.,a.g.e., Sayfa:368.

²⁷ Sarıhan Z.,a.g.e., Sayfa:370-371.

derebeyi tarafından size bağışlanmış bir çiflik mi sanıyorsunuz? Felsefe derslerinde Sokrat'tan, Eflatun'dan, kant'tan bahsederken İnönü Zaferi'nden dem vuramazdım ya. Siz mi bu memlekette istikbal ümidi teşkil ediyosunuz? Yazık size! Yuf size!” demiştir (İkdam Gazetesi, 11 Nisan 1922, Peyami Sabah Gazetesi, 10 Nisan 1922)²⁸.

1912'de hazırlanan Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'yle (Darülfünun Şubatının inzibatına Dair Nizamname) öğrencilerin Darülfünun içinde konuşmaları, tartışmaları, toplantı düzenlemeleri, duvarlara ilan asmaları yasaklanmıştır. Tüzüğe göre okulda düzenin bozulması durumunda Maarif Nazırı'na geçici tatil yetkisi verilmiştir²⁹. Maarif Nezareti de bu yetkisini kullanarak 11 Nisan'da geçici süreliğine üniversiteyi kapattığını açıklamıştır. Yakup Kadri *İkdam Gazetesi*'nde meselenin yalnız Darülfünun meselesi değil, bir millet ve memleket meselesi olduğunu açıklamıştır³⁰. 12 Nisan'da, Darülfünun Divanı 5 müderris hakkındaki kararı Edebiyat Fakültesi Müderrisler Meclisi'ne bıraktığı için Meclis, 5 müderris hakkında suçlamaya değer bir konu olmadığını dolayısıyla yapılacak bir şey olmadığını açıklamıştır. Ancak öğrenciler, adı geçen müderrislerin hepsinin üniversiteden atılmadıkça derslere girmeyeceklerini belirtmişlerdir. Boykot Darülfünun öğrencilerini bir araya getirmiş, örgütlenmesine sebep olmuştur. Birleşik Öğrenci Kurulu, Darülfünun ve Mekatib-i Aliye Cemiyet-i Merkeziyesi'ni kurmuştur. Tıp Fakültesi öğrencisi Hamit Necdet'in başkanlığında toplanan cemiyetin kurucu yönetim kurulunda iki Fen Fakültesi, birer de Hukuk, Edebiyat Fakülteleri ile Ticaret, Dişçilik-Eczacılık Yüksekokullarından temsilci bulunuyordu. Lozan Türk Talebe Cemiyeti de Edebiyat Fakültesi öğrencilerine bir kutlama telgrafi çekmiştir (*Vakit Gazetesi*, 25 Nisan 1922)³¹.

13 Nisan'da öğrencilerin 23'ü Maarif Nezareti'ne dilekçe vererek derslerin bir an önce başlamasını istemişlerdir. Maarif Nazırı Sait Bey gazetecilere gençlerin hareketini normal karşıladığını, birdenbire parlama yeteneği olmayan milletlerin yaşayamayacağını söylemiş, öğrencilerin dışarıdan kışkırtılmış olabileceğini, gençlere güvendiğini ve yakında olayların yatışacağını umduğunu söylemiştir (*Vakit Gazetesi*, 14 Nisan 1922)³².

Peyami Sabah Gazetesi yazarı Ali Kemal, üniversite olayı ile ilgili 15 Nisan 1922 tarihli yazısında, “Yeniçerilikten ve Celalilikten sonra şimdi de bu taifeden kurtulmak lazımdır. Muhitimiz öyle bir silindire muhtaçtır ki, matbuatından diğer çevrelere kadar üzerinden şöyle bir geçsin, bütün bu rezaleti süpürsün götürsün. Bu ameliyat olmadıkça memleket felah olmaz” demiştir. Aynı gün öğrenciler, üç müderrisin hala Darülfünunu terk etmemelerini kınamış, diğer müderrisleri ziyaret ederek saygılarını belirtmiş ve Darülfünun'un açılmasını istemişlerdir (*İleri Gazetesi*, 17 Nisan 1922)³³.

16 Nisan'da TBMM milletvekilleri üniversite grevini destekleyen açıklama yapmışlardır. Kozan Milletvekili Dr. Fikret Bey, İzmir Milletvekili Mahmut Esat Bey, Menteşe Milletvekili Dr. Tevfik

²⁸ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:372-373.

²⁹Soydan A., Darülfünun'dan Günümüze Üniversitede Tasfiyeler, Toplum ve Hekim, Temmuz-Ağustos 1999, Cilt:14 , Sayı:4, Sayfa:269-276.

³⁰ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:375.

³¹ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:376.

³² Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:378.

³³ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:382.

Rüştü Bey, ve İstanbul Milletvekili Numan Usta, “İstanbul Darülfünun talebesi arkadaşlarımız” diye başlayan mektuplarında direnişi desteklediklerini, bundan övünç duyduklarını belirtmişler ve direnişe neden olan müderrisler için “*tedris için tahsis edilen rahlelerini suistimal etmiş olanlar*” ifadesini kullanmışlardır (İleri Gazetesi, 19 Nisan 1922)³⁴.

17 Nisan’da Maarif Vekaleti, Darülfünun Eminliği’ne, Öğrenci Derneği’ne ve basına telgraf çekmiş, Maarif Vekili, “*özel bir amaçla ve bilime aykırı olarak, tarihi ve medeni varlığı küçük düşürmenin kınama gerektiren bir olay olduğunu, gençliğe önder olması gereken müderrisler meclisinin bu yüce heyecan karşısında aldığı tutumun üzüntü verici olduğunu, müderrislerden milli ruh ve emellere saygılı ve uygun bir hareket beklediğini*” belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinden 21 kişi Maarif Nezareti’ne bir dilekçe vererek derslerin bir an önce başlamasını istemişlerdir. Öğrencilerin şikayetlerini inceleyecek olan Üniversite Kurulu toplanamamış, öğrenciler, şikayetlerini görüşme kararı alan Maarif Nazırı ile Üniversite Divanı’na teşekkür bildirisi yayınlamışlardır (Vakit Gazetesi, 18 Nisan 1922)³⁵.

22 Nisan’da öğrencilerin suçlama dilekçesini incelemek üzere Ebulula, Ziya Nuri Paşa ve Fatim Paşa’dan oluşan kurul Zeynep Hanım Konağı’nda öğrencilerin ifadelerini almayı kararlaştırmış, 24 Nisan’da öğrenci temsilcilerini dinlemişlerdir. Ebulula öğrencilere sert davranmış, Ziya Nuri Paşa ile Fatim Hoca öğrencileri koruyan bir tutum göstermişlerdir. Zeynep Hanım Konağı önünde 500 kadar öğrenci toplanmış, üyelerden Muslihittin Bey yuhalanmış, Rektör Besim Ömer Bey’e çürük yumurta atılmış, iki taraflı oynamaması istenmiştir (İleri Gazetesi, 25 Nisan 1922)³⁶.

17 Mayıs’ta Maarif Nezareti, darülfünun Divanı’nın bütün fakülteleriyle birlikte 19 Mayıs’ta açılacağını duyurmuş, ancak öğrenciler, istekleri yerine getirilmediği gerekçesiyle olaylar çıkarıp açılışı engellemişlerdir (Vakit Gazetesi, 18 Mayıs 1922)³⁷. 20 Mayıs’ta derslere başlanacağı söylenece de öğrenciler, derslere girmek isteyenlere bile engel olmuşlar, Maarif Nezareti’nin, üniversitenin bütün fakülteleriyle birlikte açılacağını açıklamasına rağmen üniversite açılmamıştır. Üniversite grevini devam ettiren öğrenciler, derslerin başlamaması için amfileri boşaltmaya çalışmış, çıkan olaylarda birkaç öğrenci yararlanmıştır. Öğrenciler, yaralanan öğrencileri alarak Maarif Nazırı Said Bey’e götürmüşler ve “*Bunlar sizin grevi anlamamadaki inadınızın kurbanlarıdır.*” demişlerdir. İngilizlerin bu hareketleri izlediklerini söyleyen Nazıra, “*Sizin İngilizleriniz varsa bizim de imanımız var!*” demişler, Nazır Said Bey hüngür hüngür ağlamıştır. Darülfünun Divanı bayram sonuna kadar olmak kaydıyla üniversitenin kapatılmasına karar vermiştir (Vakit Gazetesi, 22 Mayıs 1922)³⁸.

26 Haziran’da Darülfünun Divanı öğrencilerin istifasını istedikleri müderrislerin savunmasını dinlemiş ve haklarındaki kararı Maarif Nezareti’ne bildirmiştir. Ali Kemal ve Cenap Şahabettin’in görevine son verilmesine karar verilmiş, Barsamyan hakkında inceleme tamamlanmadığından karar

³⁴ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:384.

³⁵ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:385.

³⁶ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:397.

³⁷ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:434.

³⁸ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:438.

verilemediği bildirilmiş, Maarif Nazırı Said Bey, karar kesinleşince açıklama yapacağını söylemiştir (*İkdam Gazetesi*, 29 Haziran 1922)³⁹.

5 Temmuz'da Darülfünun Divanı, grevin sona erdirilmesi için Darülfünun Nizamnamesi'nin 12. Maddesinde değişiklik yapmış, Müderrisler hakkında disiplin cezası verme yetkisi Müderrisler Meclisi'nden alınarak Darülfünun Divanına verilmiştir. Hüküm, hükümetçe de kabul edilip padişah onayına sunulmuştur (*İkdam Gazetesi*, 5 Temmuz 1922)⁴⁰.

29 Temmuz'da Darülfünun Divanı tarafından süresiz izinli sayılan 5 öğretim üyesinin yerine Edebiyat Fakültesi'nce önerilen öğretim üyelerinin atanması Padişah tarafından onaylanmış, böylece öğrencilerin yürüttüğü boykot başarıya ulaşmıştır. Avrupa ve Osmanlı Devleti Münasebetleri dersine Ali Kemal yerine Ali Reşat Bey, Türk Edebiyatı dersine Cenap Şahabettin yerine Yahya Kemal, Mabad-et Tabiiyye (Fizikötesi) ve Bediat dersine Rıza Tevfik yerine ders ikiye ayrılarak Ahmet Naim ve İsmail Hakkı Beyler, İran Tarihi ve Edebiyatı dersi için Hüseyin danış yerine Veled Çelebi, Marujan Barsamyan'dan boşalan İngiliz Edebiyatı dersi için, Batı Edebiyatı dersi ile birleştirilip Cemil Bey atanmıştır⁴¹.

12 Ağustos'ta çeşitli fakülte mensup öğretim üyeleri, üniversite rektörlüğünü ziyaret etmiş, Üniversite'nin artık açılmasını ve öğrencilerin mağduriyetlerine son verilmesini istemişlerdir. Rektör Besim Ömer Paşa, görevden alınanların yerine yeni atamalar yapıldığını, bunun padişah onayına sunulduğunu, kesinleşir kesinleşmez Üniversite'nin açılacağını söylemiştir⁴².

14 Ağustos'ta Üniversite öğrenci temsilcileri, Darülfünun Emni Besim Ömer Paşa'yı ziyaret etmişler, divan kararı gereği Edebiyat Fakültesi olayı bertaraf edildiğine göre Üniversitenin hemen açılmasını istemişlerdir. Konuyu görüşen divan, her fakültenin, fakülte kurulunun tespit edeceği tarihte açılmasını kararlaştırmıştır (*Tercümanı Hakikat*, 13 Ağustos 1922)⁴³.

16 Ağustos'ta Tıp Fakültesi'nden bir grup öğrenci, istemedikleri öğretim üyeleri görevden uzaklaştırıldığına göre sorun kalmadığını belirtmişler ve fakültenin bir an önce açılmasını istemişler, okulları açılmazsa bile dersanelere devam etme kararı almışlardır. Dekanlık ise, yeni atamalarla ilgili padişah onayını beklemektedir (*Tercümanı Hakikat*, 17 Ağustos 1922). 19 Ağustos'ta Tıp Fakültesi öğrencileri derse gitseler de başlamaları mümkün olmamıştır. Maarif Nazırı Sait Bey, Darülfünun Emni Besim Ömer Paşa, Müderris Dr. Akil Muhtar, Ebulala Bey, Fatin Efendi, Başbakan Tevfik Paşa bir toplantı yaparak üniversitenin açılışını görüşmüşler, 25 Ağustos'tan itibaren fakültelerde derslere başlama kararı almışlardır (*Vakit Gazetesi*, 20 Ağustos 1922)⁴⁴.

³⁹ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:495.

⁴⁰ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:509.

⁴¹ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:554.

⁴² Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:577.

⁴³ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:580.

⁴⁴ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:588.

24 Ağustos'ta Fen Fakültesi Müderrisler Meclisi Maarif Nazırı Sait Bey başkanlığında toplanmış, Fakültenin 2 Eylül'de açılmasına, 15 Eylül'e kadar ilk sınav devresinin, daha sonra da 1922-1923 eğitim yılının başlamasına karar verilmiştir (*Peyami Sabah Gazetesi*, 25 Ağustos 1922)⁴⁵.

25 Ağustos'ta üniversite nihayet açılmış, derslere başlanmış, öğretim elemanları öğrencilerin şiddetli ve sürekli alkışlarıyla kürsüye çıkmışlardır. 4 ay 20 gün süren boykotta öğrenciler birbirleriyle kucaklaşarak başarılarını kutlamışlardır. Milli Mücadele'ye karşı tutumlarından dolayı istemedikleri 5 öğretim üyesi üniversiteden uzaklaştırılmıştır⁴⁶.

Değerlendirme

Bir ülkede üniversiteler bilim ve tekniğin gelişmesine katkı sağlarken, eleştirci düşüncenin yayılmasında, yerleşmesinde öncü vazifesi görmeli, ülke ve dünya meselelerine çözümler getirmelidir⁴⁷. Yakın tarihimizdeki önemli siyasî ve askerî problemlerin çözümlenebilmesinde, Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasında zamanın tek üniversitesi olan İstanbul Darülfünun bazı olumsuz tavırlar bir yana bırakılırsa, Kurtuluş Savaşı'na ve millî menfaatlere gerekli ilgi ve hassasiyeti göstermiştir. Millî duygu ve menfaatlere bağlı olan öğretim üyeleri, gerçek bilim adamlığı vasfını sergilemişlerdir⁴⁸.

Darülfünun Grevi, bazı hocaların görevden uzaklaştırılması ile sonuçlanması açısından önemli olduğu kadar, Darülfünun öğrencilerini bir araya getirmesi, örgütlenmesine sebep olması açısından da önemlidir. Grev sırasında Birleşik Öğrenci Kurulu, Darülfünun ve Mekatib-i Aliye Cemiyet-i Merkeziyesi'ni (Üniversite ve Yüksekokullar Derneği) kurmuştur. Tıp Fakültesi öğrencisi Hamit Necdet'in başkanlığında toplanan cemiyetin kurucu yönetim kurulunda, iki Fen Fakültesi, birer de Hukuk, Edebiyat Fakülteleri ile Ticaret, Dişçilik-Eczacılık Yüksekokullarından temsilci bulunuyordu. Grevin başarıya ulaşmasında bu derneğin rolü büyük olmuştur. Profesörleri görevden alma yetkisi Profesörler Kurulu'ndan alınıp Üniversite Senatosu'na verilmiştir.

1922 yılındaki öğrenci boykotu ülke içindeki siyasal gelişmelerin öğrenci kitlesi üzerindeki bir yansıması olarak görece özerk bir yapılanma içinde tasfiye sonucunu doğurmuştur. Bu eylemin başarısında yükselen bir güç olarak Anadolu hareketinin desteğini de göz ardı etmemek gerekir⁴⁹. Mustafa Kemal'in Anadolu'da başlattığı Milli Mücadele, boykota katılan öğrencilere manevi destek olmuş, grev mütareke İstanbul'unda başarıya ulaşmıştır.

Grevden sonra İstanbul'a gelen Refet Paşa ve ordusunu öğrenciler büyük bir coşkuyla karşılamışlar, Darülfünun Divanı (Üniversite Senatosu) İsmet Paşa'yı "Fen Fakültesi Fahri Müderrisi" seçmiş, öğrenciler İsmet Paşa'ya Lozan Antlaşması'nı imzalaması için altın bir dolmakalem hediye etmişlerdir. İsmet Paşa dönüşte bu kalemi hatıra olarak İstanbul Üniversitesi'ne hediye etmiştir.

⁴⁵ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:595.

⁴⁶ Sarıhan Z., a.g.e., Sayfa:598.

⁴⁷ Bolay, S.H., Çağdaş Üniversitede Neler Önem Kazanmaktadır?, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C:1, S:3 (2011), Sf:105-112.

⁴⁸ Siler A., a.g.m.

⁴⁹ Soydan A, a.g.m.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 71 Ocak -Şubat 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Böylelikle 1920 yılında Rıza Tevfik'in Sevr'i imzaladığı kalemi hocası olduğu Robert Koleji'ne hediye etmesinin karşılığı verilmiş oluyordu⁵⁰.

Boykot sırasında Üniversite Yönetimi kendisinden beklenen iradeyi gösterememiş, hızlı karar alamamaları, olayların büyümesine sebep olmuştur.

Üzerinden neredeyse 1 asır geçmiş olan bu milli coşkuyu yeni kuşakların çoğu bilmemektedir ve bu olay unutulmamalıdır. Darülfünun Grevi bir öğrenci hareketinin uygun koşullarda değerli ve etkili olabileceğini göstermesi bakımından etkili olmuştur.

KAYNAKÇA

Akçiçek E.; Çakmak F. (Editörler), (Ekim 2015) , Vatan ve Sıhhat, “Tıbbiyenin Yurtseverliği. Bulaşıcı Hastalıkları Önleme Derneği Yayınları BUHASDER, İzmir.

Bolay, S.H.,(2011), “Çağdaş Üniversitede Neler Önem Kazanmaktadır?”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C:1, S:3, Sf:105-112, Zonguldak.

Gürkan, K.İ., (Ağustos 1999), “Darülfünun Grevi, Milli Mücadele Günlerinde İstanbul Üniversitesi Talebesinin Galeyanı”, Tıp Tarihi Araştırmaları, Sayı:8, S.9-54, İstanbul.

Gürkan K.İ., (1971), Darülfünun Grevi, Harman Yayınları, İstanbul.

Kazancıgil, A.,(1999), “Mondros Mütarekesi'nden Büyük Millet Meclisi Kuruluncaya Kadar Geçen Sürede İstanbul Üniversitesi (1918-1920)”, Tıp Tarihi Araştırmaları, Sayı:8, S.57, İstanbul.

⁵⁰Gürkan, K.İ., Darülfünun Grevi, Milli Mücadele Günlerinde İstanbul Üniversitesi Talebesinin Galeyanı, Tıp Tarihi Araştırmaları, Sayı:8, S.9-54, Ağustos 1999.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 71 Ocak -Şubat 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Polat H.A.,(Bahar 2010), “Mondros Mütarekesi’ni Müteakip İşgallere Karşı Marmara Ahalisinin Tepkisi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Vol 3/11 (Bahar 2010), S.483.

Saraçoğlu A.C.,(2007), Torlakyan Davası: Behbud Han Cevanşir’in Katli (Çev., Azad Ağayev), Bakü.

Sarıhan Z., (2004), Kurtuluş Savaşı Gençliği, Kaynak Yayınları, İstanbul.

Sarıhan, Z., (1996), Kurtuluş Savaşı Günlüğü 4- Sakarya Savaşı’ndan Lozan’ın Açılışına(23 Ağustos 1921-20 Kasım 1922), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Soydan A., (1999), “ Darülfünun’dan Günümüze Üniversitede Tasfiyeler”, Toplum ve Hekim, Cilt:14 , Sayı:4, Sayfa:269-276.

Şensoy T., (1998), Atatürk Dönemi Öğrenci Olayları (1918-1938), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, S:112-113, Malatya.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.cihanharbi.com> (Darülfünun’un Cihan Harbi Yılları).

<http://www.filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/13538-huseyin-danis-pedram-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi.html?showall=1>

https://www.turkedebiyati.org/cenap_sehabettin.html

Çubukçu İ.A., Şair Rıza Tevfik Bölükbaşı ve Felsefi Düşüncesi, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/775/9903.pdf

Ekinci E.B., <http://osmanlilar.gen.tr/Yazilar/ali-kemal-in-acikli-sonu.html>

Siler A., <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-31/darulfununun-kurtulus-savasi-ve-inkilaplara-bakisi>.

GAZETELER

Hakimiyeti-i Milliye, 3 Nisan 1922

İkdam Gazetesi, 31 Mart 1922

İkdam Gazetesi, 6 Nisan 1922

İkdam Gazetesi, 9 Nisan 1922

İkdam Gazetesi, 10 Nisan 1922

İkdam Gazetesi 11 Nisan 1922

İkdam Gazetesi, 29 Haziran 1922

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 71 Ocak -Şubat 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

İkdam Gazetesi, 5 Temmuz 1922

İleri Gazetesi, 17 Nisan 1922

İleri Gazetesi, 19 Nisan 1922

İleri Gazetesi, 25 Nisan 1922

Peyami Sabah Gazetesi, 29 Mart 1922

Peyami Sabah Gazetesi 10 Nisan 1922

Peyami Sabah Gazetesi, 25 Ağustos 1922

Tercümanı Hakikat, 13 Ağustos 1922

Tercümanı Hakikat, 17 Ağustos 1922

Vakit Gazetesi, 2 Nisan 1922

Vakit Gazetesi, 4 Nisan 1922

Vakit Gazetesi, 5 Nisan 1922

Vakit Gazetesi, 15 Nisan 1922

Vakit Gazetesi, 18 Nisan 1922

Vakit Gazetesi, 25 Nisan 1922

Vakit Gazetesi, 18 Mayıs 1922

Vakit Gazetesi, 22 Mayıs 1922

Vakit Gazetesi, 20 Ağustos 1922